

GEÇİŞ EKONOMİLERİNDE GELİR EŞİTSİZLİĞİ İLE EKONOMİK KÜRESELLEŞME ARASINDAKİ İLİŞKİ*

Hatice AKDAĞ², E. Yasemin BOZDAĞLIOĞLU³

Öz

Birçok gelişmiş ve gelişmekte olan ülkede gelir eşitsizliğinin artmasının nedeni olarak küreselleşmenin önemli bir rol oynadığı düşünülmektedir. 1980'li yıllarla birlikte, gelişmekte olan ülkelerin çoğu kısıtlayıcı ve ithal ikamesi politikalarını terk ederek, yerine ihracat ve ithalatı serbestleştirmeye dayalı politikalar uygulayarak, ticaretin serbestleştirilmesinin önünü açtılar. Bu nedenle, ekonomik küreselleşme, refah devletlerini şekillendiren mevcut ekonomik ortamı ve ülkeler arasındaki somut ekonomik değişimlerin artmasını içermektedir. Literatürdeki bazı çalışmalar hem gelişmiş hem de gelişmekte olan ülkelerde gelir eşitsizliğini azaltan iyimser bir görüşe sahip olup, bazı çalışmalar da küreselleşmenin her zaman gelir eşitsizliğini artırdığı yönünde karamsar bir bakış açısına sahiptir. Bu çalışmanın amacı da küreselleşme ve gelir eşitsizliği ilişkisinin yönünü Geçiş Ekonomileri özelinde incelemektir. Geçiş ekonomilerinin 1991-2019 dönemi için gelir eşitsizliği ve küreselleşme ilişkisi güncel panel veri modelleri kullanılarak incelenmektedir. Ekonometrik analiz sonuçlarına göre, geçiş ekonomilerinde gelir eşitsizliği ve küreselleşme, ticari açıklık ve ekonomik büyüme arasında uzun dönemli ilişkilerin varlığı kanıtlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Küreselleşme, Gelir Eşitsizliği, Geçiş Ekonomileri

JEL Kodları: P40, I30, P30

THE RELATIONSHIP BETWEEN INCOME INEQUALITY AND ECONOMIC GLOBALIZATION IN TRANSITIONAL ECONOMIES

Abstract

Globalization is thought to play an important role as the cause of increasing income inequality in many developed and developing countries. With the 1980s, most of the developing countries abandoned the restrictive and import substitution policies and instead implemented policies based on liberalization of exports and imports, paving the way for the liberalization of trade. Thus, economic globalization includes the current economic environment that shapes welfare states and the increasing tangible economic exchanges between countries. Some studies in the literature have an optimistic view that globalization reduces income inequality in both developed and developing countries, while some studies have a pessimistic view that globalization always increases income inequality. The aim of this study is to examine the direction of the relationship between globalization and income inequality in the context of Transition Economies. The relationship between income inequality and globalization for the 1991-2019 period of transition economies is examined using latest panel data models. According to the results of econometric analysis, the existence of long-term relationships between income inequality and globalization, trade openness and economic growth in transition economies have been proven.

Keywords: Globalization, Income Inequality, Transition Economies

JEL Codes: P40, I30, P30

*Bu çalışma 13-15 Mayıs 2022 tarihleri arasında gerçekleştirilen EconAnadolu 2022-the Sixth International Conference on Economics'de sunulmuştur.

² Dr. Öğr. Üyesi, Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, Aydın İktisat Fakültesi, hatice.kucukkaya@adu.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0002-9938-9794>

³ Doç. Dr., Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, Aydın İktisat Fakültesi, yuyar@adu.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0002-9409-8509>

GİRİŞ

1980’li yıllarla birlikte, gelişmekte olan ülkelerin çoğu kısıtlayıcı ve ithal ikamesi politikalarını terk ederek, yerine ihracat ve ithalatı serbestleştirmeye dayalı politikalar uygulayarak, ticaretin serbestleştirilmesinin önünü açtılar. Gelişmekte olan ülkelerin bu süreçte temel amacı, ekonomik hızlarını artırabilmek için teknolojik yayılma yoluyla gelişmiş ülkelerle bütünleşebilmektir. Bu gelişmelerin bir uzantısı olarak, 20. yüzyılın son on yılında ticaret ve teknolojinin yayılımı dünya çapında hızla arttı. Bu gelişmelerin ışığında küreselleşme, uluslararası ticaretin, sermaye akışlarının, teknolojik transferin ve kültürel alışverişlerin dünya çapındaki yayılımı tarafından yönlendirilen ekonomik, sosyal ve politik yapıların birbirine daha çok benzediği bir yakınsama ve homojenleşme süreci olarak tanımlanabilir (Lee, Lee ve Lien, 2020, s. 379). Luke Martell'e göre küreselleşme, “fakir ülkelerin açık rekabete dayalı bir dünya ekonomisine entegrasyonudur” (Martell, 2017, s. 148). Brady, Beckfield ve Seeleib-Kaiser (2005) ise ekonomik küreselleşmeyi “uluslararası ekonomik değişimin yoğunlaştırılması ve çağdaş uluslararası ekonomik entegrasyon çağının etiketi” olarak kavramsallaştırmaktadır.

Ekonomik bir perspektiften bakıldığında, küreselleşme temelde iki yönü kapsar: liberalleşme ve bunun sonucunda ülkeler arasındaki ticaret ve finansal akışlardaki artış ve artan doğrudan yabancı yatırım akışlarıdır. Bu gelişmelere son yıllardaki küresel ekonomik entegrasyonun hızı, teknolojik ilerleme, yeni bilgi ve iletişim teknolojileri ve ulaşım maliyetlerinin azalması eşlik etmeseydi dünya ölçeğinde küreselleşmenin bu derece etkili olması beklenemezdi. Bazı yazarlara göre, küreselleşme hem gelişmiş hem de gelişmekte olan ülkelerde gelir dağılımında artan eşitsizlik ile karakterize edilmektedir. Cornia (1999)’ya göre, “Büyüme ve gelir eşitsizliğine ilişkin veriler, küreselleşme yanlılarının iyimserliğiyle çelişiyor gibi görünüyor. Ampirik kanıtlar aslında çoğu ülke için son yirmi yılın yavaş büyüme ve artan eşitsizliği beraberinde getirdiğini gösteriyor”. Bu nedenle, ekonomik küreselleşme, refah devletlerini şekillendiren mevcut ekonomik ortamı ve ülkeler arasındaki somut ekonomik değişimlerin artmasını içermektedir. Küreselleşmenin ülkeler açısından ortaya çıkardığı iki temel sonuç, gelişme ve birçok ülkede gelir dağılımında gözlemlenen bozulmadır. Örneğin, 1980-2015 döneminde, en büyük %10'luk gelir payı, KOF Küreselleşme Endeksi'nin dikkate değer bir artış eğilimi ile dünyanın 5 büyük gelir bölgesinin tümünde artış göstermiştir. Literatürde gelir dağılımının belirleyicileri tanımlanırken, küreselleşme ile gelir eşitsizliği arasındaki bağlantıyı analiz eden çalışma sayısının az olduğu görülmektedir.

GELİR EŞİTSİZLİĞİ VE EKONOMİK KÜRESELLEŞME İLİŞKİSİNE TEORİK BİR YAKLAŞIM

Küreselleşme, gelişmekte olan ülkeler tarafından, 1980'lerde birçok gelişmekte olan ülkenin çeşitli liberalleşme politikası reformlarını başlatmasına yol açan makroekonomik hedeflere ulaşmanın gerçek bir

kanalı olarak algılanmıştır. Küreselleşmenin gelir eşitsizliği üzerindeki nedensel etkisi, önemli bir akademik ilgi alanı oluşturmaktadır. Bir yandan küreselleşmenin küresel ekonomik büyümeyi ve sosyal ilerlemeyi teşvik ettiği düşünülürken, diğer yandan; artan gelir eşitsizliği ve çevresel bozulma, sosyal yozlaşma ile ilişkilendirilerek eleştirilmektedir (Atif, Srivastav, Sauybekova ve Arachchige, 2012, s.2). Teorik literatür incelendiğinde, temel olarak ekonomik küreselleşmenin çeşitli yönlerine odaklanılmakta ve birçok farklı mekanizma aracılığıyla küreselleşme ve eşitsizlik arasındaki bağlantı hakkında çelişkili tahminler sunulmaktadır. Örneğin, literatürdeki bazı çalışmalar hem gelişmiş hem de gelişmekte olan ülkelerde gelir eşitsizliğini azaltan iyimser bir görüşe sahip olup, bazı çalışmalar da küreselleşmenin her zaman gelir eşitsizliğini artırdığı yönünde karamsar bir bakış açısına sahiptir. İyimserler yüksek düzeyde küreselleşmenin gelir eşitsizliğini ve yoksulluğu azaltabileceğini yani küreselleşmenin hem gelir eşitsizliğinin hem de yoksulluğun azalmasına neden olduğunu düşünmektedirler. Seven ve Coşkun (2016), Dong (2014) ve Basu (2005) gibi çalışmaların ardında yatan düşünce, küreselleşmenin yatırımı artırdığı, iş fırsatları yarattığı ve vasıfsız ve yarı vasıflı emek yoğun işçiler için ücretleri artırdığı, böylece ekonomik büyümeyi iyileştirdiği ve gelir eşitsizliği ve yoksulluğu azalttığı yönündedir. Karamsarların bakış açısından ise, küreselleşme gelir eşitsizliğini ve yoksulluğu daha da kötüleştirmektedir. Bunun nedeni, küreselleşmenin daha ucuz ithalat ve teknolojiye güvenerek istihdamı ve gerçek gelirleri azaltarak gerçek yaşam standardında bir düşüşe yol açabileceğidir. Naceur ve Zhang (2016), Lee (2014), Singh ve Huang (2011) gibi çalışmalar da küreselleşmenin eşitsizliği ve yoksulluğu azaltmada yarardan çok zarar verdiği gerçeğini desteklemektedir.

Bu çalışmalar aynı zamanda ticaret akışındaki iddiaları da doğrulamakta, küreselleşmenin gelişmekte olan ülkeleri gelişmiş ülkelerle bütünleştirdiğini ve bunun sonucunda gelişmekte olan ülkelere sermaye malları, makine ve teknoloji akışının arttığını savunmaktadır. Diğer yandan gelişmekte olan ülkelerin çoğunda vasıflı işgücü görece kıt olduğundan, bunun sonucunda vasıflı işgücüne olan talep artmakta ve bu da vasıflı ve vasıfsız işçiler arasındaki ücret farkını artırmaktadır. Küreselleşmenin gelişmekte olan ülkelerdeki gelir dağılımı üzerindeki olumsuz etkisini göz önünde bulunduran Lundberg ve Squire (2003), gelişmekte olan ülkelerde vasıflı ve vasıfsız işçiler arasındaki ücret farkını azaltmak için düşük gelirli sınıf için bir istihdam fırsatı yaratan ticari serbestleştirme politikalarına vurgu yapmaktadır (Haq, Badshah ve Ahmad, 2016, s. 252).

Bu sonuçlar, sağlam finansal kurumların varlığında sermaye hesabının serbestleştirilmesinin kaynaklara erişilebilirliği sağladığı sonucuna varmaktadır. Ekonomistler tarafından ticaretin farklı üretim faktörlerinin görelî getirileri üzerindeki etkisini analiz etmek için kullanılan standart model, ticaret ve üretim kalıplarını bir ticaretin faktör donanımına dayalı olarak tahmin ederek Ricardo'nun karşılaştırmalı

üstünlükler teorisine dayanan Heckscher-Ohlin modelidir. Ticari açıklık bakımından standart Heckscher-Ohlin mekanizması ve Standart Heckscher-Ohlin ticaret modelinin merkezi sonuçlarından biri olan Stolper-Samuelson (küreselleşmenin gelişmiş ülkelerde gelir eşitsizliğini artırdığını ve gelişmekte olan ülkelerdeki eşitsizliği azalttığını öne sürmektedir). Ticari açıklık, bir ülkenin nispeten bol üretimine fayda sağlayacaktır. Çünkü ticaret uzmanlığı tipik olarak bol faktörde yoğun olan sektörleri tercih eder. Dünyanın geri kalanıyla karşılaştırıldığında, gelişmekte olan ülkeler tipik olarak nispeten bol vasıfsız işgücü faktöründe karşılaştırmalı üstünlüğe sahiptir. Bu nedenle, Stolper-Samuelson teoremine göre uluslararası ticaret, gelişmekte olan ülkelerde vasıfsız işçilere olan talebi artıracak ve bu da onların reel ücretlerini artıracak ve bu da ülke içi gelir eşitsizliğinin azalmasına yol açacaktır. Gelişmiş ülkelerde ise durum tam tersidir, çünkü ticaret açıklığı, bol vasıflı emeğe gerçek getiriyi artırarak ve nispeten kıt vasıfsız emeğe reel getiri oranını düşürerek gelir eşitsizliğini artıracaktır.

Heckscher-Ohlin modeli ise verimlilik farklılıklarının ve ülkelerin göreceli faktör içeriğinin bir sonucu olarak küreselleşmenin eşitsizlik etkisini ve bireylerin emeğe veya sermaye gelirine ne ölçüde bağımlı olduğunu açıklar. Ülkeler göreceli olarak bol olan faktörde üretimde uzmanlaşmakta ve ticarete açıldıklarında bu malları ihraç etmektedirler. Gelişmiş ekonomilerde sermaye ve vasıflı emek nispeten bol olduğundan, bu ülkelerde gelir eşitsizliğinin ve gelirin üst gelirlere yoğunlaşmasının artması beklenmektedir. Düşük gelirli ülkelerde yerel üretimde yoğun olarak kullanılan vasıfsız işgücü, ücretleri artırarak ekonomik açıklıktan yararlanmaktadır. Dolayısıyla gelir eşitsizliğinin düşük gelirli ülkelerde azalması beklenmektedir. Heckscher-Ohlin modeli varsayımlarına dayalı olarak, küreselleşmenin gelir eşitsizliğini nasıl etkilediğinin yönü, bir ülkenin gelişmişlik düzeyine bağlı olmaktadır. 1990'lardan bu yana, çeşitli akademik çalışmalarda standart Heckscher-Ohlin modeli sonuçlarının tutarsızlıkları tartışılmış ve küreselleşmenin hem gelişmiş hem de gelişmekte olan dünyada gelir eşitsizliğini nasıl artırabileceği farklı kanallar gösterilerek analiz edilmiştir (Dorn, Fuest ve Potrafke, 2017, s. 8-9).

Ticaret teoremleri, ticaret-eşitsizlik bağlantısını incelemek için kavramsal bir çerçeve sunmaktadır. Bu teoriler, vasıflı ve vasıfsız işçileri olan bir modelde, ticaretin etkisinin göreceli faktör bolluğu ve verimlilik farklılıkları ile değiştiğini öne sürmektedir. Bu bağlamda, ticari açıklık, gelişmiş ülkelerde vasıfsız işçilerden elde edilen geliri azaltarak ve sermayeden elde edilen geliri artırarak bu ülkelerdeki eşitsizliği artırmakta, yani vasıfsız işçilere nispeten daha zarar vermektedir. Öte yandan, ticari açıklık, vasıfsız işçiler için ekonomik fırsatları artırarak ve dolayısıyla eşitsizliği azaltarak vasıfsız işçiler için nispeten daha faydalı sonuçlar doğurmaktadır. Doğrudan yabancı yatırımlarla ilgili olarak da sermaye girişlerinin ev sahibi ülkede işçilerin üretkenliğini artırdığını ve dolayısıyla gelir farkını daralttığını göstermektedir (Mundell, 1957). Küreselleşmenin ekonomik göstergelerinin yanı sıra, siyasi ve sosyal küreselleşmenin de uluslararası

işlemleri ve göçü mümkün kılarak gelir eşitsizliğini etkilemesi muhtemeldir. Politik ve sosyal küreselleşmenin de gelir eşitsizliğini de etkilemesi muhtemeldir. Politik küreselleşme, ülkeleri ortak asgari standartlar belirlemeye ve dolayısıyla ülkeler arasındaki eşitliği artırmaya yönlendirebilir. Atkinson (1997)'ye göre kültürel yakınlık ve sosyal küreselleşme bilgi alışverişini artırmakta, ekonomik işlemleri ve sosyal göçü teşvik etmekte ve dolayısıyla dağılım sonuçlarını da etkileyebilmektedir. Dünya çapında daha fazla etkileşim ve entegrasyondan kaynaklanan değişen sosyal normlar, gelir eşitsizliğinin sosyal kabulünü değiştirebilmekte ve bu nedenle, örneğin sendikaların ücret pazarlığı gibi insanların davranışlarını etkileyebilmektedir.

GEÇİŞ EKONOMİLERİNDE GELİR EŞİTSİZLİĞİ SORUNU

Gelişmiş ülkelerde, uluslararası ticaret ve sermaye hareketlerinin gelir dağılımı üzerindeki olumsuz etkilerine ilişkin endişe, 1980'li yıllardan itibaren ortaya çıkmıştır. Bu tarihten sonra ABD dahil birçok gelişmiş ülkenin Gini katsayılarında artış yaşandığı görülmektedir. Örneğin ABD 1991 yılı gini katsayısı 0.38 iken, 2015 yılında bu katsayı 0,41 değerine yükselmiştir. Kanada 1990 yılı gini katsayısı 0.31 iken, 2015 yılında bu katsayı 0,34 değerine yükselmiştir. İspanya 1990 yılı gini katsayısı 0.27'den 2015 yılında 0.34'e yükselmiştir. Bu örnekler gelişmiş ülkelerin çoğunun aynı döneme ilişkin değerini yansıtmaktadır. Bu durum, uluslararası ticaretin sermaye mallarının nispeten bol olduğu gelişmiş ülkelerde işçilerin payını azaltacağı yönündeki Hecksher-Ohlin teoremi ile de tutarlı görünmektedir. Çoğu kişi teknolojik ilerlemenin etkilerinin çok daha büyük olduğunu iddia etse de teknolojik ilerleme, uluslararası rekabet ve küreselleşmeden etkilenebileceğinden, küreselleşmenin eşitsizlik üzerindeki etkileri daha önemli bir konu olabilir. Küreselleşme, üretim sürecinin bölünmesi ve bir kısmının dış kaynak kullanımı yoluyla dış ülkelere aktarılması nedeniyle gelir eşitsizliğini daha da belirginleştirebilir. Gelişmekte olan ülkeler, basit Neo-klasik ticaret teorisini reddeden küreselleşme ile birlikte kalıcı yoksulluk ve artan eşitsizlikten muzdariptir. 1980'lerden sonra çoğu Afrika ve Latin Amerika ülkesinde küreselleşme ve büyümedeki durgunluk ile birlikte gelir eşitsizliği daha ciddi hale gelmiştir. Bu durum özellikle 1990'larda geçiş sürecini yönlendiren “şok terapi stratejisi” sonrasında geçiş ülkelerinde gözlemlenmektedir (Lee, 2014, s. 112).

Sovyetler Birliği'nin etkisinin azalmasıyla ortaya çıkan ekonomiler, 1990'lardan itibaren radikal ekonomik ve kurumsal dönüşüm süreçlerinden geçmiştir. Bu süreç, küreselleşmeyi yani artan ticaret ve doğrudan yabancı yatırımları (DYY), bölgeselleşmeyi yani Avrupa Birliği (AB) ile artan ekonomik ve siyasi entegrasyonu ve geniş bir liberalleşme ve özelleştirme reformları setini kapsıyordu. Bütün bu süreçlere, Devletin, bazı ülkelerde diğerlerinden daha belirgin olan, ekonominin doğrudan yönetimi rolünden aşamalı olarak geri çekilmesi eşlik etmiştir (Barlow, Grimalda ve Meschi, 2009, s. 265). Pek çok ülkenin sosyalizmden kısmen serbest ekonomilere geçişi neredeyse otuz yıldır devam etmektedir. Bu süreçte geçişin

gelir eşitsizliğini artırıp artırmadığı konusundaki tartışma da hala güncelliğini korumaktadır. Geçiş ekonomilerindeki eşitsizliğin, kaynakların devlet sektöründen gelişmekte olan özel sektörler kayması ve piyasa güçlerinin işleyişini yansıtan deregülasyon ve liberalizasyon tarafından genişletilmesi nedeniyle geçişin ilk aşamalarında genellikle arttığı düşünülmektedir. Geçişin tamamlanmasıyla birlikte, ücretlerin nihayetinde işçilerin özelliklerinin (eğitim, yaş vb.) marjinal ürünlerini yansıttığı ve rekabetin daha fazla ücret eşitsizliğini sınırlaması ile bu sürecin sona erdiği düşünülmektedir.

Geçişten önce sosyalist ülkelerdeki sosyal yapıları tanımlayan ekonomik örgütlenme ve yeniden dağıtım sisteminin temel özellikleri üretim araçlarında devlet mülkiyeti, tam istihdam, başlıca gelir kaynağı olarak devlet işletmelerinde kazanılan işçi ücretleri, bireysel servet birikimini teşvik etmeyen gelir dengeleme politikası ve herkese temel sosyal hizmetler ve faydalar sağlayan yaygın kamu transferleri sistemi olarak özetlenebilir. Bu koşullar altında, sosyal yapılar, çok sınırlı özel mülkiyeti, ağırlıklı olarak devlet sektörü işletmelerinde istihdam edilen yüksek işgücüne katılım oranı (kadınlar dahil), düşük eşitsizlik seviyelerine sahip eşitlikçi bir gelir dağılımı yapısı ile ilişkilendirilmekteydi. Bu ülkelerde ekonominin devlet tarafından kontrolü, toplumsal sınıfların temel tanımsal ayrımı olarak üretim araçlarının mülkiyetinin önemini esasen azaltmıştır (Mikhalev, 2000, s. 3).

Doğu Avrupa ve Eski Sovyetler Birliği'nde piyasa ekonomisine geçiş, daha fazla eşitsizlik ve sosyal tabakalaşma ile ilişkilendirilmektedir. Bu süreçte insanların çoğunluğu için yaşam standartları düşmüş, işsizlik ve yoksulluk yükselmiş, varlıkların ve kazançların dağılımı kökten değişmiştir. Reformların “kazananları” ve “kaybedenleri” arasındaki sosyal mesafenin çarpıcı biçimde genişlediği düşünülmektedir. Özelleştirme, varlıkları zenginlere kaydırırken, işgücü piyasalarındaki değişiklikler gelir eşitsizliğinin artmasına neden olmuştur. Geçişle birlikte, insanların hayattaki beklentileri, sahip oldukları varlıklara, mallara ve gelir fırsatlarına göre giderek daha fazla belirlenmeye başlamıştır. Orta Avrupa'nın geçiş ülkeleri ise gelir eşitsizliğinde daha küçük artışlar göstermiştir. Orta Avrupa'da birçok profesyonel işçi, özellikle gençler, piyasa ekonomisine başarıyla girmişti. 1989'dan bu yana, geçiş ekonomilerinin özelleştirilmesi, yerel ve uluslararası serbestleştirilmesiyle eş zamanlı olarak, gelir eşitsizliğinin beklenenden daha az arttığı ve kapsamlı bir refah devletinin korunduğu hatta genişletildiği Orta Avrupa ülkelerinde gelir yoğunlaşması ılımlı bir şekilde artmıştır. Buna karşılık, Eski Sovyetler Birliği'nde ve Güneydoğu Avrupa'da, Gini katsayıları şaşırtıcı bir şekilde ortalama 10-20 puan, yani Orta Avrupa'dan 3-4 kat daha hızlı yükselmiştir. Bu ülkelerde geçiş dönemi durgunluğu ve ücret payındaki düşüş son derece belirgin olmuştur (Cornia, 2003, s. 15).

Tablo 1: Geçiş sürecinde gelir eşitsizliğindeki değişiklikler

Ülke	Kişi Başına Gelir Gini Katsayıları (yıllık)	
	1987-8	1996-7
Balkanlar ve Polonya	23	33
Bulgaristan	22	36
Polonya	25	34
Romanya	23	30
Orta Avrupa Ülkeleri	21	25
Çek Cumhuriyeti	20	28
Macaristan	24	25
Slovakya	19	24
Slovenya	22*	24
Baltık Ülkeleri	25	33
Estonya	27	34
Letonya	25	32
Litvanya	24	32
Slav Cumhuriyeti ve Moldova	25	35
Belarus	24	25
Moldova	26	46
Rusya	26	38
Ukrayna	25	31
Orta Asya Ülkeleri	31	35
Kazakistan	29	33**
Kırgız Cumhuriyeti	31	35**
Türkmenistan	32	36
Tüm geçiş	25	32

Not: Gelir kavramı, kişi başına düşen hane geliridir. Bölgesel ortalamalar ağırlıksızdır. * 1989, ** 1993.

Kaynak: Mikhalev, 2000, s. 8

Geçiş ekonomilerinde merkezi planlı ekonomik sistemin çöküşü, makroekonomik istikrar ve piyasa ekonomisi sistemine geçişi amaçlayan yapısal reformlar, üretim ve yaşam standartlarında düşüşe neden olmuştur. Bu ülkelerde reel gelirlerdeki genel düşüş, nüfusun geniş gruplarının refahını etkilemiştir. Aynı zamanda, piyasanın etkili güçlerinin ortaya çıkması, daha eşitsiz gelir dağılımına doğru derin bir kaymaya

neden olmuştur. Kazanç fırsatlarındaki önemli farklılaşma kârlar, kira, faiz kazançları ve temettüleri gibi hem ücretleri hem de yeni ortaya çıkan ekonomik faaliyet biçimlerinden kaynaklanan diğer gelir kaynaklarını etkilemiştir. Yapılan araştırmalara göre, piyasa odaklı reformların başlamasından bu yana geçiş sürecindeki tüm ülkelerde Gini gelir dağılımı katsayısı ile ölçülen eşitsizlikte bir artış gözlemlenmektedir. Burada dikkat çeken nokta, yalnızca altı yıl gibi kısa bir sürede, bu değişimin meydana gelmesidir. Bu ülkelerde gelir eşitsizliği, sosyal tabakalaşmanın önemli bir faktörü haline gelmiştir. Gelir dağılımı kalıplarındaki değişikliklerin boyutu, hızı ve yönü büyük ölçüde reform stratejileri (şok veya kademeli geçiş) veya piyasa ekonomisinin seçilmiş 'hedef modelleri' (Liberal Anglo-Sakson modelinden sosyal demokrat refah devletine kadar değişen) tarafından belirlenmektedir. Sonuç olarak reformların hızının ve yönünün etkisi, geçiş ekonomilerindeki farklı başlangıç sosyoekonomik koşullarından önemli derecede etkilenmektedir (Mikhalev, 2000, s. 8-9).

GELİR EŞİTSİZLİĞİ VE EKONOMİK KÜRESELLEŞME İLİŞKİSİNE İLİŞKİN LİTERATÜR

Tablo 2. Gelir eşitsizliği ve küreselleşme ilişkisine ilişkin literatür

Yazar/Yıl	Çalışmanın dönemi ve konusu	Ekonometrik yöntem	Bulgular
Kaasa, 2003	(1990–1992 ve 1998) 23 Geçiş ekonomisinde gelir eşitsizliğini etkileyen faktörleri incelemektedir.	Çoklu Regresyon analizi	Bir ülkenin demografik gelişme süreçlerinin düzeyi, genel gelişmişlik düzeyi, geçiş süreçlerinin kapsamı ve beşeri sermayesinin yaratılması gibi bileşenlerin gelir eşitsizliğini azalttığı sonucuna varılmıştır.
Meschi ve Vivarelli, 2007	(1980-1999) 70 Gelişmekte olan ülkede ticaretin ülke içi gelir eşitsizliği üzerindeki etkisi tahmin edilmektedir.	Düzeltilmiş Gölge Değişkenli En Küçük Kareler (LSDVC)	Sonuçları toplam ticaret akışlarının gelir eşitsizliği ile zayıf bir şekilde ilişkili olduğunu göstermektedir.
Barlow vd., 2009	(1990-2004) Orta ve Doğu Avrupa ve Bağımsız Devletler Topluluğu Geçiş ekonomilerinde ülke içi gelir eşitsizliği faktörlerini incelemektedir.	Panel veri analizi	Gelir eşitsizliğinin küreselleşmeden çok ülkelerin içsel faktörlerine bağlı olduğu ve küreselleşmenin tek rolünün, iç reformların eşitsizlik üzerindeki olumsuz etkisini yumuşatmak olduğu sonucuna ulaşmışlardır.
Atif vd., 2012	(1990-2010)68 gelişmekte olan ülkede küreselleşmenin gelir	Dinamik Panel Veri Analizi	Gelişmekte olan ülkelerde küreselleşmenin artmasının gelir

	eşitsizliği üzerindeki etkisini analiz etmektedir.		eşitsizliği düzeyinde bir artışa yol açtığı ileri sürülmektedir.
Haq vd., 2016	(1980-2014) 44 gelişmekte olan ülke için küreselleşme ile gelir eşitsizliği arasındaki ilişkiyi incelemektedir.	GMM (Generalized method of moments) Yöntemi	Küreselleşmenin gelir eşitsizliğini açıklayamadığı; seçilen ülkelerde ekonomik küreselleşme ile gelir eşitsizliği arasındaki pozitif ilişki olduğu, ortalama ve efektif tarife oranlarının gelir eşitsizliğini olumsuz olarak açıkladığı sonucuna varmışlardır.
Dorn vd., 2017	(1970-2014) 140 ülke için küreselleşme-gelir eşitsizliği ilişkisini incelemektedir.	Gravity Model ve En Küçük Kareler Yöntemi	Küreselleşme ve gelir eşitsizliğinin, tam ülke örnekleminde, yükselen ve gelişmekte olan ülke örnekleminde pozitif olarak ilişkili olduğunu göstermektedir.
Abakumova ve Premierova, 2018	(1995-2016) Gelir eşitsizliği ile ekonomik büyüme, gelir eşitsizliği ve küreselleşme arasındaki ilişkiler analiz edilmektedir.	ARDL Sınır Testi ve Granger Nedenselliği	Satın alma gücü paritesine göre Gini endeksi ve kişi başına GSYİH arasındaki eşbütünlük ilişkisinin varlığı ile küreselleşme- gelir eşitsizliğinin pozitif ilişkili olduğu sonucuna varmışlardır.
Destek, 2018	(1991-2013) 11 Geçiş ekonomisinde farklı küreselleşme boyutlarının gelir eşitsizliği üzerindeki etkisini incelemektedir.	Panel veri analizi (ortak korelasyonlu etki) tahmincisi ve Konya nedensellik	Ekonomik küreselleşmenin Çin ve Rusya'da gelir eşitsizliği ile negatif ilişkili, sosyal küreselleşmenin Belarus ve Polonya'da gelir eşitsizliği ile negatif ilişkili ve siyasi küreselleşmenin Kazakistan'da gelir eşitsizliği ile negatif ilişkili olduğu sonuçlarına varmıştır. Ayrıca, ekonomik küreselleşme Çin, Macaristan, Moldova ve Rusya'da gelir eşitsizliğine neden olmaktadır.
Žarković, Krstić, Oruč ve Bartlett, 2019	1990 sonrası SSCB'nin dağılmasından bu yana geçen otuz yılda Yugoslavya-Sırbistan ve Hırvatistan'da gelir eşitsizliği ile refah devleti arasındaki ilişkiyi incelemektedir.	Ekonometrik bir yöntem yoktur.	Çalışma, işgücü piyasalarının, eğitim ve vergi sistemlerinin değerlendirilmesine dayanan eşitsizliğin belirleyicilerini incelemekte ve üç ülkedeki farklı geçiş yollarının her ülkede farklı eşitsizlik sonuçlarını yarattığı sonucuna varmaktadır.

Lee vd., 2020	(1984-2014) 121 ülke için küreselleşmenin gelir eşitsizliği üzerindeki etkisini incelemektedir.	GMM (Generalized method of moments) Yöntemi	Çalışma, küreselleşmenin gelir dağılımını bozduğunu, ancak ekonomik ve finansal istikrarın olumsuz etkiyi azaltabileceğini ortaya koymaktadır. Ayrıca, düşük gelirli veya OECD üyesi olmayan ülkeler genellikle küreselleşmenin neden olduğu daha yüksek eşitsizliğe sahiptir.
Heimberger, 2020	Ekonomik küreselleşmenin gelir eşitsizliği üzerindeki etkisinin nicel literatür incelemesini sunmaktadır.	Meta-Regresyon Analizi	Küreselleşmenin gelir eşitsizliğini artırıcı bir etkiye sahip olduğu, ticari küreselleşmenin gelir eşitsizliğini finansal küreselleşmeden daha az etkilediği, ekonomik küreselleşmenin ticari küreselleşme yoluyla gelir eşitsizliğinin önemli bir belirleyicisi olduğu sonucuna varmaktadır.
Çelik, 2021	(1970-2015), G7 ülkelerinde gelir eşitsizliği ile finansal küreselleşmenin nedensellik ilişkisi	Bootstrap Panel ve Granger Nedensellik Analizi	Çoğu G7 ülkesinde gelir eşitsizliği ve finansal küreselleşme arasında bir nedensellik ilişkisinin var olduğu sonucuna ulaşmıştır.
Osinubi ve Olomola, 2021	(1980-2018) MINT ülkelerinde küreselleşme, gelir eşitsizliği ve yoksulluk arasındaki dinamik ilişki incelenmektedir.	BVAR (Bayesian Vector autoregressive)	Küreselleşmenin tüm MINT ülkelerinde yalnızca kısa vadede kendisinin güçlü bir tahminicisi olduğu, uzun vadede, gelir eşitsizliği ve yoksulluğun küreselleşmeyi güçlü bir şekilde etkilediği sonucuna varmışlardır.

VERİ SETİ VE EKONOMETRİK YÖNTEM

Veri Seti ve Özet İstatistikler

Çalışmada, geçiş ekonomileri özelinde gelir eşitsizliği ve küreselleşme arasındaki ilişkiyi belirlemek amaçlanmaktadır. Bu amaç doğrultusunda, IMF (2000) Geçiş Ekonomileri Sınıflandırması'na göre gruplanan 26 (Veri eksikliği nedeniyle Bosna-Hersek, Kamboçya, Lao Demokratik Halk Cumhuriyeti, Tacikistan ve Vietnam ülke grubundan çıkarılmıştır.) geçiş ekonomisi için 1991-2019 dönemi analiz edilmektedir. Geçiş ekonomileri literatürü incelendiğinde, bu ülkelerin özellikle makro ekonomik değişkenlerinde önemli değişiklikler gözlenmektedir. Gelir eşitsizliği ve küreselleşme ilişkisini açıklamada yardımcı olacağı için bu değişkenlerden özellikle ticaret oranları ve ekonomik büyüme oranları analize dahil

edilmektedir. Çalışmanın analizinde kullanılan değişkenlerin adları ve açıklamaları ile elde edildiği kaynaklar Tablo 3'te sunulmaktadır. Tüm değişkenler ile dengeli panel modeli oluşturulmuştur.

Tablo 3. Analizde kullanılan değişkenler

Değişken	Açıklama	Kaynak
gini	Gini katsayısı	Our World in Data (Roser, Ospina)
kof	Küreselleşme indeksi (genel)	Gygli, Savina, Florian Haelg, Niklas Potrafke and Jan-Egbert Sturm (2019): The KOF Globalisation Index
gro	Ekonomik büyüme oranı (yıllık, %)	Dünya Bankası
tra	Ticari açıklık oranı (GSYİH'ye oranı, %)	Dünya Bankası

gini Max Roser'in kurduğu Our World in Data verisetinden, kof The KOF Küreselleşme İndeksi'nden; gro ve tra değişkenleri ise Dünya Bankası'nın WDI (World Development Indicators) veritabanından derlenmiştir.

Çalışmada kullanılan değişkenlere ait açıklamaların ardından değişkenlere ait özet istatistiklere ve korelasyon matrisine sırasıyla Tablo 4 ve Tablo 5'te yer verilmektedir.

Tablo 4. Değişkenlere ait özet istatistikler

Değişken	Ortalama	Standart Sapma	Minimum	Maksimum
gini	32.38196	5.446896	20.18658	48.37574
kof	60.59249	14.99717	23.02986	85.20689
gro	3.078609	6.757837	-44.9	34.5
tra	95.49778	33.0471	25.94972	190.698

Tablo 4 göz önüne alındığında, tüm değişkenlere ait özet istatistikler yer almaktadır. Gini katsayısı 1991-2019 dönemi için belirtilen geçiş ekonomilerinde en düşük 0.2018658 değerini alırken, en yüksek olarak 0.4837574 değerini almaktadır. Veri seti gözlendiğinde tüm ülkelerde gini katsayılarında başlangıçta düzelme gözlenirken, zamanla eşitsizlikte artış dikkati çekmektedir. Kof endeks değeri ise en düşük 23.02986 değerini alırken, en yüksek 85.20689 değerini almaktadır. Kof endeksi değerinde neredeyse üç katına yakın artış dikkati çekmektedir. İncelenen 1990-2019 döneminde geçiş ekonomilerinin tümünde küreselleşme endeksinde gözle görülür artış yaşanmıştır. Geçiş ekonomilerinin ekonomik büyüme rakamları incelendiğinde, geçiş sürecinin başlarında en düşük büyüme rakamları -44,9 gibi negatif rakamlar alırken,

en yüksek olarak 34.5 değerini görmüştür. Ticari açıklık oranı en düşük 25.94972 değerini alırken, en yüksek 190.698 değerini almaktadır. Veri incelendiğinde, ticari açıklık oranının incelenen dönemde zaman içinde arttığı görülmektedir. Geçiş ekonomilerinde yaşanan küreselleşme ve geçiş süreci ile birlikte, yapılan toplam ticaretin zaman içinde önemli bir şekilde arttığı dikkati çekmektedir.

Tablo 5. Korelasyon matrisi

	gini	kof	gro	tra
gini	1.0000			
kof	-0.3188	1.0000		
gro	-0.0604	0.1789	1.0000	
tra	-0.1986	0.3774	-0.0469	1.0000

Tablo 5 incelendiğinde, gini katsayısı ile kof küreselleşme endeksi, ekonomik büyüme ve ticari açıklık oranı arasında negatif yönlü ilişki görülmektedir. Bu değişkenlerden gini katsayısı en düşük olarak ekonomik büyüme (-0.0604) ile, sırasıyla ticari açıklık oranı (-0.1986) ile ve en çok da kof küreselleşme endeksi ile (-0.3188) negatif yönde korelasyon ilişkisine sahiptir. Ekonometrik analiz öncesinde değişkenler arasındaki ilişkiye ait ön bilgi sunan korelasyon matrisi, gini katsayısı ile en güçlü ilişkinin kof endeksi arasında olduğunu göstermektedir. Ekonomik büyüme ve kof (0.1789) ve ticari açıklık oranı ile kof (0.3774) pozitif yönde korelasyon ilişkisine sahip iken, ticari açıklık oranı ile ekonomik büyüme (-0.0469) negatif yönde korelasyon ilişkisine sahiptir.

Ekonometrik Yöntem ve Analiz Sonuçları

Çalışmada hedeflenen amaç doğrultusunda, geçiş ekonomilerinde gelir eşitsizliği ve ekonomik küreselleşme arasındaki ilişki panel veri yöntemleriyle incelenmektedir.

$$gini_{it} = \beta_0 + \beta_1 kof_{it} + \beta_2 gro_{it} + \beta_3 tra_{it} + \eta_i + \xi_t + u_{it}$$

Burada; i ülkeleri ($i=1, \dots, 26$), t zamanı ($t=1991, 1992, \dots, 2019$), η_i ülke spesifik özellikleri (gözlemleneyen heterojenlik), ξ_t zaman etkilerini, u_{it} ise hata terimini ifade etmektedir.

Çalışmada ekonometrik analizin ilk aşamasında uygun yöntemin belirlenmesi için yatay kesit bağımlılığı araştırılmıştır. Breusch ve Pagan (1980) testi, N sabit ve $T \rightarrow \infty$ durumunda geçerli bir test iken; bu testin N büyük, T ise sonlu olduğu durumda tutarlılık özelliğini kaybetmektedir. Pesaran (2004) testi ise $N \rightarrow \infty$ ve T yeterince büyük olması durumunda tutarlıdır.

Tablo 6. Pesaran (2004) yatay kesit bağımlılığı testi

Değişken	CD-test	p-value	corr	Abs(corr)
gini	1.03	0.305	0.011	0.371
kof	94.38	0.000***	0.972	0.972
gro	34.98	0.000***	0.360	0.411
tra	18.01	0.000***	0.186	0.423

Tablo 6’da Pesaran (2004) Yatay kesit bağımlılığı test sonuçlarına yer verilmektedir. Testin sıfır hipotezi yatay kesit bağımsızlığını sınarken, bu hipotez üç değişken (kof, gro ve tra) için reddedilmektedir. Gini katsayısı değişkeni hariç diğer değişkenlerde yatay kesit bağımlılığı olduğu tespit edilmiştir. Bu nedenle analize 2. nesil panel birim kök testlerinden olan Pesaran CADF testi ile devam edilmektedir.

Tablo 7. Pesaran CADF birim kök testi

	T-bar	Z(t-bar)	P-value
gini	-2.041	-1.512	0.065*
D.gini	-2.377	-3.264	0.001
kof	-2.369	-3.220	0.001***
gro	-2.829	-5.614	0.000***
tra	-3.032	-6.671	0.000***

Pesaran (2007), faktör yüklemelerini tahmin etmek yerine birimler arası korelasyonu yok etmek için bu testi önermiştir. Bu yöntemde, ADF regresyonunun gecikmeli yatay kesit ortalamaları ile genişletilmiş halini kullanmaktadır ve bu regresyonun birinci farkı birimler arası korelasyonu yok etmektedir. Bu nedenle test Yatay Kesit Genelleştirilmiş Dickey Fuller (CADF) olarak adlandırılmaktadır.

Tablo 7’deki birim kök test sonuçları değerlendirildiğinde, gini katsayısı %10 anlam seviyesinde düzey değerinde durağan iken, gini katsayısı birinci farkında tüm anlam seviyelerine göre durağan hale getirilmiştir. Diğer tüm değişkenlerin (kof, gro ve tra) düzey değerlerinde durağan olduğu görülmüştür.

Elde edilen bu bulgular sonucunda ekonometrik analize yatay kesit bağımlılığını dikkate alan heterojen paneller için geliştirilmiş Westerlund (2007) panel eşbütünleşme testi ile devam edilmektedir.

Tablo 8. Westerlund (2007) panel eşbütünleşme testi

Statistic (gini-kof)	Value	Z-value	P-value
Gt	-3.423	-9.351	0.000***
Ga	-8.279	-1.014	0.155
Pt	-11.445	-3.875	0.000***
Pa	-8.200	-4.271	0.000***

Statistic (gini-kof)	Value	Z-value	P-value
Gt	-3.287	-8.567	0.000***
Ga	-12.604	-5.083	0.000***
Pt	-11.837	-4.263	0.000***
Pa	-8.692	-4.819	0.000***

Statistic (gini-kof)	Value	Z-value	P-value
Gt	-2.753	-5.509	0.000***
Ga	-11.164	-3.729	0.000***
Pt	-11.213	-3.646	0.000***
Pa	-7.235	-3.199	0.001***

Westerlund (2007) eşbütünleşme testinden elde edilen sonuçlara göre, geçiş ekonomilerinde gelir eşitsizliği ve küreselleşme arasında (gini-kof), gelir eşitsizliği ve ticari açıklık arasında (gini-tra) ve gelir eşitsizliği ve ekonomik büyüme arasında (gini-gro) uzun dönemli ilişkilerin varlığı kanıtlanmıştır. Eşbütünleşme testi sonuçlarına üç ayrı tabloda yer verilmiştir. Bunun nedeni, bağımlı değişken olarak ele alınan gelir eşitsizliği katsayısının (gini) diğer değişkenler ile olan uzun dönemli ilişkileri ayrı ayrı tespit edilmek istenmiştir. Her üç tabloda da değişkenler arasındaki uzun dönemli ilişkilerin varlığı sıfır hipotezleri reddedilerek kanıtlanmıştır.

Dinamik Sabit Etkiler Tahmincisi uzun dönem parametrelerinin yanında kısa dönem parametrelerinin tahminlerini de sunmaktadır. Hata düzeltme parametresi (-0.201699) negatif ve istatistiksel olarak anlamlıdır. Bu parametre, kısa dönem sapmalarının bir sonraki dönemde dengeye gelme hızını göstermektedir. Bir dönemde oluşan dengesizliklerin yaklaşık %20'si bir sonraki dönemde düzelecek ve uzun dönem dengesine yaklaşması sağlanacaktır.

Tablo 9. Dinamik sabit etkiler tahmincisi (Estimated error correction form)

	Coef.	Std. Err.	z	P>z
ec				
kof	-.0700925	.0406824	-1.72	0.085*
SR				
ec	-.201699	.0202387	-9.97	0.000***
kof				
D1.	.1255443	.0588336	2.13	0.033**
cons	7.254139	.8535512	8.50	0.000****

kof uzun dönem parametresi (-0.007) anlamlı ve işareti negatif, kısa dönem parametresi (0.012) anlamlı ve işareti pozitifdir. Kısa dönemde kof endeksindeki artış gini katsayısını arttırırken, uzun dönemde kof endeksindeki artış gini katsayısını azaltmaktadır.

Geçiş ekonomilerinin küreselleşme endeksindeki artış, ülkelerdeki gelir eşitsizliği seviyesini kısa dönemde arttırırken, uzun dönemde azaltmaktadır.

SONUÇ

Küreselleşme olgusu iktisat literatüründe her dönem çok tartışılan konular arasındadır. Küreselleşmenin gelir eşitsizliğini etkileme biçimi literatürde genel olarak İyimser ve Kötümser Görüş olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde gelir eşitsizliği ve küreselleşme arasındaki ilişki daha çok araştırma konusu olmuşken, geçiş ekonomilerinde bu ilişki çok çalışılmamıştır. Bu nedenle bu çalışmanın amacı, geçiş ekonomileri özelinde gelir eşitsizliği ve ekonomik küreselleşme arasındaki ilişkiyi incelemektir. Ekonometrik analiz öncesi, değişkenlere ait özet istatistiklere ve korelasyon matrisine yer verilmiştir. Çalışmada hedeflenen amaç doğrultusunda, geçiş ekonomilerinde gelir eşitsizliği ve ekonomik küreselleşme arasındaki ilişki panel veri yöntemleriyle incelenmektedir. Ekonometrik analizde öncelikle yatay kesit bağımlılığı testi yapılmış ve sonrasında yatay kesit bağımlılığını dikkate alan Pesaran birim kök testi uygulanmıştır. Seriler arasındaki uzun dönemli ilişkinin tespiti için Westerlund testine yer verilmiş ve daha sonra analize en uygun şekliyle Dinamik Sabit Etkiler Tahmincisi ile kısa ve uzun dönem tahminleri sunulmuştur. Uzun dönem ve kısa dönem analiz sonuçlarının istatistiksel olarak anlamlı olması, politika yapıcılara bu konuda öneriler sunabilmektedir. Yapılan bu analiz ile birlikte geçiş ekonomilerinde gelir eşitsizliği ve küreselleşme arasındaki ilişki ekonometrik olarak kanıtlanmaktadır. Geçiş ekonomilerinde küreselleşmenin hız kazanması kısa dönemde gelir eşitsizliğine olumsuz olarak yansırken,

uzun dönemde gelir eşitsizliğini azaltıcı etkiye sahiptir. Uzun dönemli analiz sonuçları literatürde yer alan İyimser görüşü desteklemektedir.

YAZAR BEYANI / AUTHOR STATEMENT

Araştırmacılar makaleye ortak olarak katkıda bulunduğunu bildirmiştir. Araştırmacılar herhangi bir çıkar çatışması bildirmemiştir.

KAYNAKÇA

- Abakumova, J., & Primierova, O. (2018) Economic growth, globalization and income inequality: the case of ukraine, globalization and its socio-economic consequences. T. Kliestik (Ed.), *18th International Scientific Conference, Part VI: Inequality in Society*. (s. 2445-2452). Zilina: University of Zilina.
- Atif, S. M., Srivastav, M., Sauytbekova, M., & Arachchige, U. K. (2012). *Globalization and income inequality: A panel data analysis of 68 countries* (MPRA Paper No. 42385). Munich Personal Repec Archive.
- Atkinson, A. (1997). Bringing income distribution in from the cold. *Economic Journal*, 107(441), 297-321.
- Barlow, D., Grimalda, G., & Meschi, E. (2009). Globalisation vs internal reforms as factors of inequality in transition economies, *International Review of Applied Economics*, 23(3), 265-287.
- Basu, K. (2005). *Globalization, poverty and inequality* (Research Paper No. 2005/32). Helsinki: World Institute for Development Economic Research.
- Brady, D., Beckfield, J., & Seeleib-Kaiser, M. (2005). Economic globalization and the welfare state in affluent democracies 1975–2001. *American Sociological Review*, 70(6), 921–948.
- Breusch, T. S., & Pagan, A. R. (1980). The lagrange multiplier test and its applications to model specification in econometrics. *The Review of Economic Studies*, 47(1), 239-253.
- Cornia, G. A. (1999). *Liberalisation, globalisation and income distribution* (Research Paper No. 1999/157). Helsinki: World Institute for Development Economic Research.
- Cornia, G. A. (2003). The impact of liberalisation and globalisation on income inequality in developing and transitional economies. *CESifo Economic Studies*, 49(4), 581–616.
- Çelik, O. (2021). Causality linkages between income inequality and financial globalization for G7 countries. *Finansal Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi*, 13(25), 344-360.
- Destek, M.A. (2018). Dimensions of globalization and income inequality in transition economies: taking into account crosssectional dependence, *Eastern Journal Of European Studies*, 9(2), 5-25.
- Dong, F. (2014). The impact of economic openness on standard of living and income inequality in eight countries. *Emerging Markets Review*, 21(C), 234-264.
- Dorn, F., Fuest, C., & Potrafke, N. (2017). *Globalisation and income inequality revisited* (European Economy Discussion Paper No. 056). Luxembourg: European Economy.

- Haq, M., Badshah, I., & Ahmad, I. (2016). Does globalisation shape income inequality? Empirical evidence from selected developing countries. *The Pakistan Development Review*, 251-270.
- Heimberger, P. (2020). Does economic globalisation affect income inequality? A meta-analysis. *World Economy*, 43(11), 2960–2982.
- Kaasa, A. (2003). *Factors influencing income inequality in transition economies*. Estonia: Tartu University Press.
- Lee, K. K. (2014). Globalization, income inequality and poverty: theory and empirics. *Social Research*, 8, 109-134.
- Lee, C. C., Lee, C. C., & Lien, D. (2020). Income inequality, globalization, and country risk: a cross-country analysis. *Technological and Economic Development of Economy*, 26(2), 379-404.
- Lundberg, M., & L. Squire (2003). The simultaneous evolution of growth inequality. *The Economic Journal*, 113(487), 326-344.
- Martell, L. (2017). *The sociology of globalization*. United Kingdom: Cambridge Press.
- Meschi, E., & Vivarelli, M. (2007). *Globalization and income inequality* (IZA Discussion Paper No. 2958). Bonn: Institute of Labor Economics.
- Mikhalev, V. (2000). *Inequality and transformation of social structures in transitional economies* (Research Paper No. 2000/052). Helsinki: World Institute for Development Economic Research.
- Mundell, R. A. (1957). International trade and factor mobility. *American Economic Review*, 47(3), 321-335.
- Naceur, S. B., & Zhang, R. (2016). *Financial development, inequality and poverty: some international evidence* (IMF Working Paper No. 16/32). Washington, D.C.: International Monetary Fund.
- Osinubi, T.T., & Olomola, P.A. (2021). Globalisation, income inequality and poverty relationships: evidence from Mexico, Indonesia, Nigeria and Turkey. *Journal of Economic and Administrative Sciences*, 37(2), 179-208.
- Pesaran, M. H. (2004). *General diagnostic tests for cross section dependence in panels* (IZA Discussion Paper No. 1240). Bonn: Institute of Labor Economics.
- Pesaran, M. H. (2007). A simple panel unit root test in the presence of cross-section dependence. *Journal of Applied Econometrics*, 22(2), 265-312.
- Seven, U., & Coşkun, Y. (2016). Does financial development reduce income inequality and poverty? evidence from emerging countries. *Emerging Market Review*, 26(C) 34-63.
- Singh, R., & Huang, Y. (2011). *Financial deepening, property rights, and poverty: evidence from subsaharan africa* (IMF Working Paper 11/196). Washington, D.C.: International Monetary Fund.
- Westerlund, J., & Edgerton, D. L. (2007). A panel bootstrap cointegration test. *Economics Letters*, 97(3), 185-190.

Žarković R. J., Krstić, G., Oruč, N., & Bartlett, W. (2019). Income inequality in transition economies: a comparative analysis of Croatia, Serbia and Slovenia. *Economic Annals*, 64(223), 39-60.